Чурапчыга күн тахсар !

САҺА ОЛОХ

Чурапчы улууһун хаһыата

12+

2014 сыл От ыйын 31 күнэ чэппиэр № 110-111 (10929-10930)

ХАҺЫАТ 1931 СЫЛ АЛТЫННЬЫ 15 КҮНҮТТЭН ТАХСАР

Ыксаллаах быһыы-майгы

ЫКСАЛЛААХ БЫҺЫЫ ТҮБҮКТЭРЭ

// ЭБЭТЭР УТУЙАР УУНУ УМНАН

БАРЫТА ТУОХТАН САҐАЛАММЫТАЙ?

От ыйын 11 күнэ. Хаҥар нэһилиэгиттэн бэрт чугас сиригэ сытар Сири Холлоҕос быһыт ойоҕоһунан уута баран, тахсыбыт уу сири-дойдуну бэрт кыҥас кэм иһигэр толорон, сайтыы саамай намыһах Ольулуун сиригэр хаһыйан киирэн дэриэбиҥэни ылар.

Бу уупу хаһаанар быһыт 1995 сылааахха улуус туһугар күннэри-түүннэри аахсыбакка үлэлиир салайаччылар дьоһун санааларыттан тутуллубута. Осоо сэрии кэмиэриттэн Чурапчы улууһа сут-кураан тардыылаах оройуон буоларын Саха сирэ барыта билбитэ. Улахан оруһэ, үрэҕэ суох буолан аппаастар барахсаттар оҥурук куйааска тиэнэра хаппат, аһыыта сырыырдас тыаһыттан туолан, от-мас быһан иһэн хаппат-кураан иһэрин саастаах отто ойдүүлэрэ буолуо. Маныаха тыа хаһаайыстыбатыттан дьарыктанар улууска кэмиэр үчүгэй хаачыстыбалаах оту бэлэмнээбэт буолуу бүгүн улуус сайдыытыгар охсуулу, сүөһү-ас оттуҥэр улахан хоромньуну таһаарарын, хаппык баҕарар сахалыы ойдоох киһи торумнуур толкуйа. Тоҥуруччу кураан сылдар быыстарыгар олорон, ол кэмтэ быыаһы салайсар дьон үгүө оруттэрэ толкуйларынан Чурапчыга уупу олохсуйуу бөҕөнүйүн туруоран, ону олохха киллэрэрэ күүскэ үлэлэһэн, 9 мөлүйүөн куб уу хаһааньыллар быһыытын оҥорбуттара сүнкэн дьыала. Кураан дьыллара бу быһыыны кээмэйинэн аһан, Таатта үрэх уугун быспакка, үрэх сүнньүгэн сытар аппаастары, нэлэмэн сиргэри нүөлсүгэн, дэриэбиҥэҕэ сүөһүнү уулаар күөл күрүүк толору буолара. Чурапчы дьоно-сэргэтэ оттуур-мастыыр усулуобуйалара хайа эрэ оттүгэн кыаллар буолбута.

Арай кэлиҥнэн сыыларга сир-халлаан барыта уларыйан, Чурапчыны арааһы тумнубат буолуоҕуттан, бу быһыт туһалыыр наадыта суох диэн ойдобул баар буолбута. Күн бүгүн бу уу хаайыылар быһыытын дьоно-сэргэ, хаппайта эрэ оҥоһуллубут күрүүк саныыллара тутах. Киһи орто дойдуга тыыннаах эрэ туһалыырын күрүүк, туох барыта кэмнээх, бириэмэлээх буоллаҕа.

ОДЬУЛУУН УУГА УСТУУТА

Аҕыйах кэм иһигэр сир дойду уунан саба туолан, хаһан да манныкка түбэспэтэх дьон-сэргэ итэҕэйбэккэ хаалар. Ол да иннинэн суһаллык дьаһаныы, таҥаһы-сабы оро тардыы аналлаах буолуон сөп.

Коруок бэлэрэ оттуҥэр уу дьиэлэри ыкан, оҕо-аймах комускэлэ суох хаалар. Нэһилиэк 211 ыаҥа, барыта 862 киһи аһаҕас хаппаан аннытар хаалар. Дьиэлэрин иһигэр, булуустарыгар уу киирэн, буор кирпичччэлээх оһохтор бары суулан, ыал ахсын холодильниктар, телевизордар, электрическэй оһохтор умайан, туганына аһыыр ас, таппар, угуйар таҥас суох буолан хаалыыта, ыаллар үйэлэрин тухары муспут тус бэйэлэрин араас дьарык дьыалалара, интэриэстэрэ, документара баараан, уу аннытар симэлийэ сүттүүр...

Маны таһынан дьон ой-санаа оттүгэн эмсэҕэлэһиннин, ыыбыт охсуутун кыайан сурутунан тиэрдиллибит. Сай ортото чэлгийэ үүнэн турбут тэлгэһэлэриттэн, оҕуруотларыттан туох да ордубатаҕа, уупу кытта дьиэ иһигэр куһаҕан уу-хаар устА сылдьар, амырыын сыт-сымар дэриэбиҥэни биир тыпа туран хаалбыта хаппык баҕарар киһи корон дьиксинэр хартыынатын үөскэтэр.

ХАЛЛААННА БӨРТӨЛҮӨТ ТЫАҺЫЫР...

Уупу кытта тэҥнэ диэтэххэ улахан омуна суох, куоратан ыксаллаах быһыы-майгы хамыыһыйга бөрөлүөтүнэн кэлэн, маны тэҥэ куоратан кэлбит быыһыыр эгэроэт үлэлин саҕаламмытынан барар.

Бу күннэргэ Республикатан СР Правительствотын солбуйаччы А.И. Скрыбыкин уонна СР халаан уутуттан эмсэҕэлэһиини туоратыы уонна чолгуҥэр туһэрии дирекциятын салайаччыта Д.П. Ленчиков салаталарынан үгүс министиэристибэлэртэн кэлэн үлэлэһэн барыылар. СР аҕа баһыыта Е.А. Борисов бэйэлиҥэн кэлэн, үлэ-хамнас хаамыытын ыйыталаһан, ыйан-кэрдэн барбыта эйбэҕи этэр.

Уу күүһэ муостаны илльэ баран, сырыы бөрөлүөтүнэн тэриллибитэ. Чурапчыга уонна олохтоох сиргэ күннэри-түүннэри иннабтар үлэлээн, иэдээнтэ түбэспиттэригэ аһыыр ас, иһэр уу быыстала суох таһыллан барбыта. Хайа да түүннэтэ, ханнык да иэдээнтэ түбэстэхэ, аһыыр ас, иһэр уу бастакынан тиэрдиллэрэ, ол айылҕа сурулуубатах сокуона. Быыһыыр эгэроэт үлэлин тэҥэ, уута түбэспит дьоно-сэргэ документарын толоруу, аакталааһын биир улахан эпиизэпиэстээх үлэлэн буолбута.

УЛУУС ДЬАҺАЛТАТЫН ДЬИЭТИГЭР ТЭРИЛЛИБИТ ШТАБ ҮЛЭТИТТЭН

Суһал иннаб үлэлэ от ыйын 11 күнүттэн саҕаламмыта. Бу иннаб сүрүн үлэлин баһылыыта үөкэ уонна финансовай бөҕөнүрүостарга солбуйааччы И.К. Матвеев, баһылыыта тутуута солбуйааччы В.М. Пермяков сүрүннээбиттэрэ.

Киниилэр уонсай дьаһалыынан дьону-сэргэни үлэлэтэн барбыттара. Ол курдук, аһыыр аһы, иһэр уупу бириэмэтигэр тиэрдии, олорор дьиэлэ суох хаалбыт дьону эвакуациялаһын, биирдиилээн дьон документарын чолгуҥэр туһэрии, ол да ыксаллаах дьаһаллар сүүкэриллибиттэрэ. Киһи түс дьыалатын чолгуҥэр туһэрии саныыр курдук судургу буолбытах. Маннык араас ымпыктар-чымпыктар, итэҕэстэрбыһаҕастар документарыны толордох ахсын тахса туралларга үгүс мунаацы үөскэтиллэрэ да баар суол.

Ону ол диэбэккэ, үгүс киһи документарын чолгуҥэр туһэриигэ анал управленнислар, дьаһалта аппаратын үлэһитэрэ Ольулуунтан хоно сылын үлэлээн, аҕыйах хонук иннинэн улаханын үмүрү туппуттара.

КУТТАЛ ХАТЫЛЫ БЫҺЫТЫГАР ТЫҢЫЫР

Бу ыксаллаах быһыы-майгы биир сүрүн сорутунан Хатылы быһыытыгар уупу тутуу буолар. Быһыт таһынан аанан иһэн кордохох, бу сүүрүктүү түлиэр уу хаһан да уҕарыа суоҕун курдук этэ. Чаччыга, маннык тыҥаанныыннаах балаһыаннаьаны улуус дьоҥун-сэргэтин күргүөмнээх үлэтэ, түмсүүтэ, биирдэ буолуута кыайда диэтэххэ аҕаҕаабатым буолуо.

Бастакы күннэ быһыт тулуйутас буоллаҕына, уу быһыгы үрдүнэн, биигэр ойоҕоһунан суурааан аанньах балаһыаннаьата кытта үөскүөх курдуга. Бастакы күннэ эйбэх тиэхиникэ тахсан, унуор оттүгэр үрдэтии үлэлэ дьуккуордээмтик ыытыыта турара. Тыраахтардар, погрузчиктар, КамАЗ-тар тохтоло суох оҥурук куйааска субуллан олороллор. Ыксал ыаҥ, күпүстэри- түүннэри тохтоло суох үлэ уонна үлэ. Уу таһыма эмискэ үрдээн туппатыгыт да Хатылыбыт, Болтоҥбут уонна Таатта улуусун бэтэрээ сытар нэһилиэктэрэ уута барар кутталлара бу тыҥаан турар. Онон аҥыархайы улаатыннарбат сорук уонна уу күүскэ барыыта ыгыс да суутар уупу хаалларымыан сөп диэн кырдьаҕастар мыыдыр коруулэрэ дьиксиниини үөскэтэрэ хаппа барыай?

Уута барыы кэппиттэн Ольулуун нэһилиэгэр сүрүн үлэ-хамнас анал этэрээттэриттэн, дьуһуурунай үлэһиттэриттэн, специалистарыттан сүрүннээнэр буоллаҕына, бастакы күннэн быыстарга хонтуруол, боҕорсуу үлэлэ күүскэ барбыта. Ол курдук, улуус баһылыга А.Т. Ноговицын, баһылыыта бастакы солбуйааччыта А.А. Ноговицын, Правительство председателин солбуйааччыта А.Н. Скрыбыкин, «Леноволдство» салайааччыта И.М. Андросов, республикатааҕы мелиорация тэриллэ эрэ М.И. Лоскин, Чурапчы нэһилиэгин баһылыта С.А. Саргыдаев, куоратан Г.Е. Скоболчиков күпүстэри-түүннэри хонтуруолга ылан, үлэ-хамнас сүрүннэммитэ. Өскөтүн быыбыры кэмтэн норуот ыксаллаах быһыыта-майгыта тиистэҥинэ, бастаан турар, аҕа баһылыгын тыыын, этиитин кэтэҥэ. Маныаха норуот эрэнэр киһитэ олохха тоҕо уонуттааҕа, хаһаайыстыбаннайа, мууларайа барыта түмүллэн, кэтэһиллэх түмүктэрдэ аҕалара.

Күн бүгүн ити хартыына суоллатын сүтэрбэккэ, улууспутугар буолбут иэдээнтэ үгүс дьон-сэргэ ыһыллан хаалбакка, биир киһи курдук этиилэтэстэхтик сүүрбүтэ-коҥпүтэ, биир киһи курдук ыытыллар дьыалаҕа кыттыһан, бу иэдээни этэнтэ аһардыбыт диэххэ сөп.

КӨМӨҔӨ УЛУУС ОЛОХТООХТОРО

Ыксаллаах быһыы-майгы 3 күнүн сарсыардатыттар саҥа үлэлии кэлээннин кытта иннабтан дьону мобилизациялаһын буолла диэтилэр. Били, киэһэ 11 чааска кэтэспит улахан уубут этэнтэ ааспыт курдуга да, оннук буолбатах эбит. Уу эмискэ үрдээбит диэн буолла. Оо, оннооҕор көрүөххүт этэ, дьаһалта дьыалын иһэ кымырдаҕас уйатын тоҕо тарпыт курдук, киирии-тахсыы, ыксал-пиэтэл, ыгыллыыы, бу күннэргэ ис сүрэххиттэн ыытаран үлэлээнтэн, быһыт алдьанаары гыммыт диэбиттэриэр уйадыйыы кытта баара... Онтон тус үлэни, эбээһинэни көксүлэриэр быһаччы сүгэ сыыллар салайаччылар санааларын, толкуйдарын, муунтуйуулларын бэйэлэрэ эрэ биилэн эрдэхтэрэ.

Сөп күн быһыкка барыта 280 кэриҥэ араас тэриллэ үлэһиттэрэ, Хатылы нэһилиэгин олохтоохторо -- добровольстар мобилизацияланан куулуган буор кутуутунар үлэлээбиттэрэ. Барыта 15 пааһыынча буоруоах куулуган быһыны үрдэтэн, уу кыралык үрдүүр да таһымнаах эрэх-турах саҥаны үөскэтэбитэ. Бастакы күннэн үлэлэрин тэлимин ыһыктыбакка, «Хаган», «СУ-98», ОДьКХ уонна «Дорожник» тэриллэ тиэхиникэлэрэ көмөҕүстэхх үлэни оҥорон, буола турар быһыыны-майгыны тохтоппуттара хайдаллаах дьыала.

Сайдыылаах кэҥи самнан биэрбэт диэбиттэрин курдук, улууспутугар бэйэ бороллуксуйатын оҥорон таһаарар сыахтар баар буоллаллар, ыксаллаах да күннэргэ кэҥи эрэх-турах буолар эбит. Ол курдук, улахан комоту «Чурапчы» ТХПК уонна «Маарыкчаан» ПО тэриллэлэрэ оҥорулуллар. Ольулуун нэһилиэгин олохтоохторун, быһыкка үлэлии сылдьар дьону барыларын ыһыллыбыт-тоҕуллубут, аныгыллыы тутуллаах итии бортовой аһылыгынан, ыраас уунан, сибиэһэй кийиэбитэн толору хааччыйбыттара ыытым кэмнэ кыһалҕаны аҕыйатыыр.

ОЙУУРДААХ КУОБАХ ОХТУБАТ

Чурапчы маннык улахаммык уута бара илик эбэ диилээр. Бу улахан охсуутун, хоромньутун Ольулуун нэһилиэгэ көрүстэ.

Күн бүгүн бу ороскуоту, хайа эрэ оттүгэн аҕыйатыыр сылгаан бүгүн улуус дьоно-сэргэтэ түмсэр. Үөһэттэн кэлэр туһуламмыт комолоруу таһыыран, нэһилиэктэр, тэриллэлэр, биирдиилээн дьон-сэргэ ас, таҥас хомуйан күн бүгүнтэ диэри кыһаҥалаахтарга тиксэрэ олорор. Аһыыр санаҕа бастакынан ийилэрин уммут нэһилиэктэриэн Бахсы, Арыылаах, Хаҥар, Хайахсыт буоллалар. Тэриллэлэртэн «Маарыкчаан» ТОС, «Кэнчээри» маҕаһын, «Саҥа олох», үөрэх тэриллэлэриттэн 6 детсад, үөрэх управленнистэн коллектива, Чурапчылааҕы интэриэнэт-оскуола, 2-с №-дээх орто оскуола, Болтоҥо орто оскуолата, улуустааҕы гимназия биир бастакынан комоҕо кэлбиттэрэ. Туспаах дьонто таппар, угуйар таҥас-сап, аһыыр ас тиксэрэллэр. Нэһилиэктэр бары бэйэлэриттэр комо нуунун аһан, онно таҥаһы-сабы күн бүгүнтэ диэри хомуйа олороллоро санаалы коноҕор. Маны таһыыран харчыынан комоҕо анал счеттар үлэлии туралларга. Улууспутугар аһыыр акция-кэнсиэр, телемарафоннар ыытыллыыллар.

Онтон туһуламмыт үлэлэ комоту күн бүгүн тэриллэлэр субуотуннуук тэрчитиэнэн тахсан, уута барбыт дьиэлэри ыраастаан, купуһун таһааран, оҥоҕун ыраастаан, дьиэни сылаас күннэри баттаһа куурдарга бэлэмнэһэллэр. Маннан да атын туруу, тэлгэһэ үлэлэриэр ыччат этэрээттэрэ, тэриллэлэр сыстан саҥаны үлэлэһэр быыаннаахтар.

ДЬОН САНААТА АРААС ЭБЭТЭР ТҮМҮККЭ...

Ама да уҕарыйа быһыытыйбытын иһин Чурапчы дьонуттар-сэргэлиэр, кырдьык, ыарахан күннэр кэлэн ааһан эроллэр. Билигин дэриэбиҥэни саҥалыы ере тардыы, биирдиилээн ыаллар олохторун чолгуҥэр туһэрии сүрүн сорутунан буолар. Үлэ, олох барыта саҥаттан...

Билигин кэлэн буолар буоллаҕа эрэ диибит. Сии 20 сыл турбут быһыт оссо да туруо эбитэ буолуо дуу диэн санаалар кытта киирэн аҕаллар. Арай, түүл-бит курдук сылдьыы күннэр кэннилэриттэн, кырдьык, кыһаллыбыттара, сүүрбүттэрэ-көппүттэрэ диэн кыратык да үгүө тыыннан санаан ылбакка, кирпичччэх, түөрэн кэлсиэхх уонна онон кыайыылаах тахсыахха эрэ диэн санаатан, араас сурахтар-сатыыктар дьиэ чаччы үлэлээбит дьон аҕалыыларга тиийэрэ хомолтоох дьаҥны. Мин ити ыт-сабынан ыыпыт сурукпарын этэбин...

Хас биирдии киһиэхэ патриотическай ой-санаа, дьон-сэргэ туһугар кыһамныы, улуус туһугар ис дуһаттан „ыалдьыы" баара буоллар, «үһү» диэн сураҕынан олоруохпут суоҕа этэ.

Түмүктээн этэхххэ, улуус дьоно-сэргэтэ биир сомоҕо буолан, биир киһи курдук ойу-санааны түмэн, олохпут уйутун тутуоҕун. Оччоҕо эрэ улууспут инникитин сайдыылаах, боҕо туруктаах буолуо.

Надежда БОРИСОВА,
улуус дьаһалтатын общественнноһы кытта үлэҕэ спеціалиста.

Спорт

УЛАХАН СИТИЊИИ ТУЊУНАН ӨССӨ БИИРДЭ

НАМЦЫ 2014

Быйыл сайын Намна ыытыллыбыт Саха сирин норуоттарын 6-с спартакиадатыгар биһиги хамаандабыт кыайыы ерегийүн билэн барыбытын үөрүү. Күрэхтэһии кэнниттэн хаһыаппыттар мантырыйаалар тахсыталаабыттара. Түмүкэ улуустааҕы спорт управлениетын начальника Василий Иванович Давыдовтын кэпсээтэр тоҕоостоох буолуо диэн көрсөн ааҕыйах ыйытыыга хоруйдуурдар кордестүм.

— Василий Иванович, бастаан туран, республика норуоттарын түөрт сылга биирдэ буолар күрэхтэһиитигэр кыайыы кэтэллэнэн хаалбыккытынан эҕэрдэлиибин! Чураччыттан уопсайа хас киһи спартакиадаҕа кыттыбыта?

— Улуустуттан уопсайа 154 спортсмен күрэхтэстэ, Дьокуускай куорат кэнниттэн саамай элбэх кыттааччылаах хамаанда биһиги — чураччылар. Намна олус үчүгэйдик көрсүбүттэрэ. Онно эпиизиэтээх Нам нэһилиэгин баһылыка Игор? Новгородов түһэр, күрэхтэһэр сирбитин, тэрээһин бонпуруостары барытын сүрүөх үчүгэйдик быһааран, ыйаннарбыт биэрбитэ. Хамаанданы кытары кэлиэ баҕалаах бырааһ Василий Гоголев, массажыст Эдуард Федоров, медбрат Михаил Эверстов күрэхтэһии кэмиттэр үлэлэстилэр, онуо таһынан 18 тренер сырытта.

— Спорт көрүнтэриттэн ааҕыйах ыйы эҥин дуо?

— Барыта 14 спорт көрүнтэр илин-кэлин түһүннүт эбит буолуохтарына Чураччы улууһа 12 көрүнтэ күрэхтэстэ. От ыйын 7 күнүгэр мантыйай хамыаһыйа кэнниттэн сарсыҥҥы күнүгэр туга иҥнэйбит саҕаламмыта. Эр дьон Ленскэйи, Таатты кыайан бөлөхтөн тахсыбыттара, онтон салгыы оонньоон торгуо миэстэҕэ таҕыстылар. Кыргыттар уус-аанаартара кыайтарбыттара. Дьиҥэр, эрдэлээнтэ сүүмэрдиир оонньуулара биһиги кыргыттарбыт хоппуттара эрдэри түмүгэр тохсуо миэстэҕэ тиксибит.

Сүүрүүгэ уопсайа оҕолору, улахан дьоҥу холлоон 36 киһи кыттыбыт. Маннык Дьокуускай кэнниттэн иккис буоллубут. Чаҕылхай аҥаардыы аҕыннахаа–марафонтан Василий Лукин эрдэлээхтик бастаата, Чураччыгаабыы институт устудьуона Сергей Томилов 400 м бастаан биириэмэлэтэн республика рекордун олохтоото, Алексей Карданевскай 10 000 м сыҥыы кирсиилээх сүүрүүгэ үһүс миэстэ, Александра Сокова эмиэ үһүс буоллулар.

Туруулаа 18 киһи кыттыбыт. Иккис миэстэ буоллубут. Улахан дьоҥҥо Николай Аянитов бастаата. Институт устудьуона Виктор Соловьев иккистээтэ. Оҕолор эмиэ ситиһиилээхтик кыттыбыттар.

Саамай тыҥааһыннаах, чаҕылхай күрэхтэһиигэн теннис буоллаа. Кыргыттарбыт үчүгэйдик бастаппыттар. Финалга Первомайскай хамаандатын кытары кирсэн ыһыы-аһыы доҕуһуоллаах кыайдылар. Бу көрүнтэ ханналастар, первомайскайдар уонна чураччылар күүстээх фаворит хамаандалар быһыытынан биилэлэр. Онон биһиги кыргыттарбыт Надя Федулова, Сахая Харитонова, Настя Неустроева, Таня Софронова олох үчүгэй оонньууну көрдөрөн маладьыастаатылар. Тренердэрэ Светлана Николаевна Башарина дьаныардаах үлэтин, сыратын-хараҥын маннык бэлиэтээх туоллаахтыт. Уоллаттар эмиэ үчүгэй күрэхтэһиилэри көрдөрдүлэр: Ньургун Сабарайкин, Коля Денисов, Василий Шадрин, Женя Павлов. Ньургун Сабарайкин икки спорт маастарын кыайан дьону-сэргэни соҕотоҕо. Түмүккэ уоллаттар иккис буоллулар.

Саамай эрдэммит көрүнтмүт — гиирэ. Маннык бастакыттан үрдүк көрдөрүүлээх этибит. Күүгүүгүт курдук, Василий Винокуров, Иннокентий Окоемов бастаатылар. Аттыгарбыт да үчүгэйдик кыттылар. Түмүккэ ыраахтаан быраҕан кыайдыбыт.

Спортингга Ньурба кэнниттэн иккис буоллубут. Ньурбалар икки маастардаахтар.

Ох саатыгар үһүс буоллубут. Дьиҥэр, сэбиэдиссэйбин быһыытынан бастыахтаах этибит. Ол эрэн барыта эрчэ-дэхси буолбат. Ааас күүмэйдэр үөскээччилэр. Михаил Филатовпыт оруобуна аан дойдуга устудьуоннарга иккис миэстэлэнэн көтөн кэлиэт да Намна күрэхтэстиэ.

Дуобакка Гаврил Колесов бастакы, Рена Ноговицына иккис буолбуттара. Уопсай түмүккэ бэһис миэстэҕэ тиксибиппит. Республикаҕа уопсайынан бу көрүн күүскэ сайдан үрдүк таһымҥа тахсыбыт, онон хамаандалар бэлэмнээхтэр диэххэ наада.

Буулдьанан ыытыла үһүс буоллубут.

— Спартакиада тэрээһиниттэн туох ойдобул хаалла?

— Республикаттан барыта 38, оттон финалҕа 24 хамаанда кирэн кыттыбыт. Онон сүрдээх тыҥааһыннаах кирсиилэр буоллулар. Үчүгэйдиэн спортивнай обиектара барыта бэйэ-бэйэлэриттэн чугас тураллар. Холобур, биһиги хамаанда 1-кы №-дээх оскуолаҕа бэлэмнэнэбит. Аттыбытыгар 100-чэкэ м стадион, саҥа спортивнай комплекс баалларга олус табыгастаах. Аҥылыкпыт эмиэ миэстэлиигэр. Аспыттар-уолбуттуттэр олус табыллан сырыттыбыт. Бэйэбит дьоммут — „Маарыкчаан" ПО „Симмир" остолобуойун миниэнэс, тоҕоойу аҥыннан спортсмиэнтэр урукку-хойуку бүтэр режимнэрин аахсыбакка күндүлээбит үлэһиттэргэ, чуолаан салайааччы К.В.Горолскаяҕа, истинг махталбытын тиэрдэбит.

Обиектар онгойуулара, тэрээһин отто олус табыллыбыт.

— Улуус хамаандата Чураччыттан айаннаныгар алтыс тыла этиллибитэ. Эн саанаҕар, ол комполсто дуо?

— Кырдьык, барарбыттар спортсмиэннэрбитин алтыс тылынан арыллаан, улууспут баһылыга, бэтэрээннэрбит иниэрэх тылларын этэн, буруо-тараа таһааран, арыллаах алаадьыттан, саламаатыттан, кыыллар кымыһыттан аҕах туран атаарбыттара. Онон күрэхтэһээччилэр барыта хайдах эрэ оро коҥоруулэн, эрэх-гурах саҥаан сырыттылар. Туруоруммут сыалбытын-соруктутун ситэн, барыта саҥа хоту саалаллыбыттан мин үөрэбин, аспыабын.

Маны таһынан спортсмиэннэрбитин биир дойдуларыттан — ыаллааччылар олус күүскэ ис сүрэхтэриттэн ыллыннан туран хас биирдии көрүнтэ ыытыс таһынан, хаһыыннан, үөгүлээн баалларын биллэрэн олус ойоотулэр. Маннык чуолаан спорт бэтэрээннэрин Г.С.Платоновы, Р.В.Неустроевы, В.С.Дьяконовы, В.Н.Дмитриевны, М.Д.Кронниковны о.д.а. бэлиэтиэхтиин бараҕабыт. Күрэхтэһээччилэр бэйэлэрэ ла этэллэриннэн, кыайыыга дьулуһаҥа, ситиһэрэ бу эмиэ сүрдээх улахан оруолу оонньоото.

Аны күрэхтэһии үөрүүлээх сабыллыыларыгар кубогы туттарбыттарын кэнниэ манна, дойдубутугар, ыксаллаах быһыы-майгы биллэриллибитин истэмэмит, барыта ыксаан хаалыыбыт. Онон нараат кэннитэн туга дойдуларыгар эрэннититтэн хамаандаан туран кэлбиппитигэр дьон барыта ыпыстарын таһыныылар. Онтон автобустарбыттыгар олорон эмиэ стадион иниэнэ Чураччыбыт быыаарын иллитэн айаннаан аҕаарбыттыгар туох баар мустубут дьон-сэрэ туран эрэ үөгүлээн, ыпыстарын тыаһынан кыайыыламмах хамаанданы айхаллаан атаарбыттара барыбытын олус долгуппута, ойдоон сүгүрт ойдобул буолан хаалла. Мин саанаҕар, бу түгэннэ чураччыбын дэҥэр хас биирдии киһи сүрөҕэр дойдутун туһугар киэн туттуу чувствота иҥнэн сүүрэн буолан киирдэҕэ.

— Бу спартакиада кэнниттэн дьоҥҥосэргэҕэ туох тиэрдиэн этэй?

— Бастаан туран, Чураччы улууһун баһылыгар А.Т.Ноговицыҥҥа улахан махталбытын тиэрдэбит. Күрэхтэһиигэ ситиһиилээхтик кыттарбытыгар биэмнин кэлиитигэр тиийэ туох-баар тэрээһин боппуруостара эрдэтэн быыаарыллан, федерациялары, спортсмиэннэри кытары соҥоох үлэ ыытыллан — бу барыта үгүө түмүгү биэрдэ диэхэ наада. Биир дойдулаахтарбыттыгар, депутаттарбыттыгар П.И.Пинигиҥҥэ, И.К.Макаровка, спорт министиригэр М.Д.Гуляевка барыа махтал тылларын тиэрдиэхпин баҕарабын. Павел Павлович сүүмэрдиир, бастакы күрэхтэһиилэрэ биһиги спортсмиэннэрбитин „Триумф" спортивнай комплекскэ босхо түһэрэн, туох баар усулуобуйаны тэрийэн, туох баар күрэхтэһиилэрэ дьоммут ситиһиилээхтик кыттыбыттара. Истинг тылларынан баһыыбаллаахтын баҕарабын улууспутугар үлэлиир спорт федерацияларын председателлэригэр, ЧРОСИО дириэктэригэр Н.Н.Гуляевка, институт ректорыгар И.И.Готовцевка, улууспут бэтэрээн-спортсмиэннэрыгар. Бука барыы бары улууспут олохтоохторун, биир дойдулаахтарбытын бу историяҕа хаалар улахан ситиһиибитинэн эҕэрдэлиибин! Иннникитин даҕаны дойдубут туһугар маннык түмсүүлээх, чэл, биэ туруктаах буолуоҕун!

— Василий Иванович, кэпсэппитигэр ыраастанабын! Спорт эйгэтигэр өссө да үрдүк ситиһиилэри, саҥа дабайыылары баҕарабын!

Наталья ПУХОВА.

Саха Республикатын норуоттарын 6-с спортивнай оонньууларын чемпионнара уонна призердара

Көрүнэ	Аата, араспаанньата	Миэстэ	Тренерэ
Бокс	Андрей Чичигинаров 54 кг	2	Н.К.Сивцев
	Альберт Романов 80 кг үөһэ	1	Н.К.Сивцев
	Арчан Ыраксыев 64 кг	3	Н.К.Сивцев
	Егор Макаров 75 кг	3	А.Г.Слепцов
	Андрей Слепцов 81 кг	3	Н.К.Сивцев
Сүүрүү			
	Ньургун Лавров-үһүнэгэ мстаныы	1	Д.Я.Лавров
	Василий Лукин-марафон	1	Г.Ф.Нохтуйскай
	Сергей Томилов-400 м	1	М.Д.Пинигини
	Дьулустаан Елисеев-1500 м	2	А.Е.Феофанов
	Анна Гаврильева-1500 м	2	А.И.Собакин
	Ньургун Лавров-устэ тохтуруйэн ыстаныы	2	И.И.Черкоев
	Алексей Карлашевскай-10 000 м	3	Г.Ф.Нохтуйскай
	Сун-гу Алексеева-200 м	3	Д.Я.Лавров
	Филипп Собакин-200 м	3	А.Е.Феофанов
	Кыдана Собакина-200 м	3	А.И.Собакина
	Александра Сокова-үһүнэгэ уонна устэ охтуруйэн ыстаныы	3, 3	
Эстафета			
	Филипп Собакин	2	Г.Ф.Нохтуйскай
	Сергей Томилов	2	
	Георгий Неустроев	2	
	Мичит Яковлев	2	
	Василий Ефремов	3	
	Александр Егоров	3	
	Станислав Федоров	3	
	Иван Игнатьев	3	
	Анна Гаврильева	3	
	Кыдана Собакина	3	
	Саргылана Горохова	3	
	Айгалина Собакина	3	
Оҕуохан ыытыы			
	Михаил Филатов	2, 2	С.Э.Майоров
	Сергей Майоров	1, 3	Х.Дьячковский
	Валентина Сорокина	1, 2	М.М.Филатов
	Жанна Кириллина	2	М.М.Филатов
Конгул туттуу			
	Эдуард Григорьев	1	Д.Р.Неустроев
	Николай Аянитов	1	И.М.Сысолятин
	Виктор Соловьев	2	
	Дьулустаан Булатов	3	Д.Р.Неустроев
	Быйаман Яковлев	3	А.Г.Макаров
	Яков Павлов	2	А.Г.Макаров
	Христофор Потапов	2	А.Г.Макаров
	Алексей Захаров	2	Ю.В.Афанасьев
	Сергей Охлопков	1	Ю.В.Афанасьев
	Арсен Федоров	3	Ю.В.Афанасьев
Волейбол	Уоллаттар	1	А.П.Бродников
	Кыргыттар	1	С.С.Оконешникова
Буулдьына ыытыы			
	Николай Миронов-бэстилиэт	1	Н.Ф.Смирников
	Роман Аржаков-бинтиэпкэ	1	Н.Ф.Смирников
	Алдана Свиноборева-бэстилиэт	2	С.А.Огнев
	Алена Яковлева-бинтиэпкэ	3	А.А.Удалова
Спортинг			
	Степан Чепалов	3	И.Г.Макаров
	Антон Васильев	3	И.Г.Макаров
Остуол тенниһэ			
	Надежда Федулова (личнэй, смешанный, парааннан)	3, 2, 2	С.Н.Башарина
	Саскылана Захарова	3	Г.И.Кривошапкин
	Петр Кривошапкин	3	В.В.Шадрин
	Дьахталлар	1	С.Н.Башарина
	Эр дьон	1	С.Н.Башарина
	Кыргыттар	3	В.В.Шадрин
Гиирэ			
	Василий Винокуров-73 кг	1	В.Н.Дьячковский
	Иннокентий Окоемов-63 кг	1	В.Н.Дьячковский
	Егор Юргин-85 кг	3	В.Н.Дьячковский
	Наталья Иванова-68 кг үөһэ	3	В.Н.Дьячковский
	Манчаары Ксенофонтов-68 кг өҥүнэ	1	Е.Л.Юргин
	Евгений Седалищев-63 кг	1	Е.Л.Юргин
	Алексей Кузьмин-68 кг	3	Е.Л.Юргин
	Эдуард Слепцов-68 кг	2	В.Н.Дьячковский
Аэробика			
	Дьахталлар	3	Е.И.Федорова
	Кыргыттар	1	Л.Фомина
Дуобат			
	Гаврил Колесов	1	Н.Н.Кычкин
	Матрена Ноговицына	2	Н.Н.Кычкин

Ким да умнуллубат, туох да умнуллубат!

САПЕРСКАЙ ДЬЫАЛА ЧУЛУУ МААСТАРА

Чурапчы кийитэ Семен Дмитриевич Флегонтов сэрии иннинэ Хаптар нэһилиэгин „Октябрь“ колхуос суотчута этэ. Кини эмиэ биир дойдулаахтарын курдук, сэриигэ 1941 с. ахырдыах ыйын 1 күнүгэр атаммыта.

Флегонтов бастаан сэриигэ Тула уонна Серпухов куорттар эргин сылдьан, хоторуу хомолтотун уонна элбэх сүүгү биэр-корор. Онтон кини батальон штабын начальниктыран буола түһэр. Аны кини болоҥо чаанньан быһа сылдьыллан хаалар, хамаандыыр баас ыран туоруур. Онуоха хамаанда ефрейтор Флегонтовка түбэһэр. Кини биаһырбакка, комоту оторор, болоҥу тогуруйүүгэн таһаарар, остоох 80-са миинэлэрин ыраастар. Чугуйан эрэр остоохо кэннитэн ыран киирэн, 1944 с. муус устарыгар Южнай Буг туораанньыгар Флегонтов үнүлүччү хорсунун көрдөрөн, 30 рейсын оторору сиһиэр. Киниэхэ Аҕа дойду сэриитин 2-с степеннээх уордьанын 1944 с. туттараллар.

Итиннэ сыл аҥара айар. Уопуттаах саперга Флегонтовка старшай сержант аптын интэриэлэр уонна компартияҕа чилиэннэрэ ыталлар.Иккиэн ыйбыт баастара оҥоллор. Сэрии Висла өрүс үгүор барар. Флегонтовпаах миинэлэри туруорбуллар. Онтон 1945 с. тохсунньу 14 күнэ буолар түүнүгэр старшай сержант Флегонтов бойдэ остоох 120 миинэлэн ыҥаабыта. Онон остоох боробулуоха мэлэйин контул аастыгар. Оннэ киниэхэ сэрии 1-кы степеннээх уордьана тиксибитэ. Ол үнүлүччүлээх бойобуой маастарыстыбатын иһин Флегонтовка „Кыһыл знамя“ уордьана туттарыллыбыта. Итиэ күлүн тутар 1945 с. этэ. Оссо кини бастакы наҕараадата „Кыһыл сулус“ уордьаны 1942 с. сэлиппиэ 30 күнүгэр туппута. Оссо итиэ иннинэ 1945 с. олунньу 9 күнэ старшина Флегонтов бэйэтин боҕоҕун кыпары остоох тыыллыар дьыллыс ыннан хаалар, тимир суол муостарын тоҕо тэпэрэллэр. Онтон күлүн тутар 23-гэ буолар түүнүгэр остоох танкаларын уларыы миинэлэри туруоран өрүҥүлгэллэр. Онон Флегонтов суола Берлин диэки хайыһар. Ол эрээри, остоох үстүн ортотунан ыпыалаһа-ыпыалаһа 1500 миинэни туруоралар. Онуоха Флегонтов „Кыһыл знамя“ иккки уордьанынан наҕараадаланар. Итиэ бэс ыйын 14 күнэ 1945 сыл.

Кини бэйэтин кэккэннитэн манныты эҥиэхэ сөп: „Остоҕу самнарасаннара, Берлин диэки киирэн истибит. Арай оптубут, 2 эрэ км хаалбыт. Онон танка аайар сирин миинэттэн ыраастыыра бирикээс кэлтэ. Мин ротам 5а кийитэ сыыллан киирэн барда. Кэлтэ километр ангардаах суолу ыраастыыр буоллулар. Улахан сэрэхтээх үлэ буолла. Бэйиэ буолан, нэһиитэ 40 миинэни туруорбут. Уопсай кимэн киириигэ аармыйабыт Берлини дьэ булла. Ыныаһыны ыам ыйын 8 күнүгэр уурайбыта.“ Итиэ курдук, ойбан аттаах сапер Семен Дмитриевич Флегонтов Москва аннытан Олерга диэри тохтоло суох сэриилэһэн, фашистскай Германиянны хотуулу түмүктэппитэ. Онон хорсун буойун бойобуой суола 1404 күннээх-түүннэри ингуордаабыта.

Ол хорсун ситиһии 6 уордьаныран, 5 мэтээлиттэн бэлиэтэммитэ: «Кыһыл знамя» 2 уордьана, «Кыһыл сулус» уордьана, «Аҕа дойду сэриитин“ 1-кы степеннээх 2 уордьана, (1-кы степеннээх уордьан биирин кэлбитин кэнэҥ биэрбиттэр). Мэтээллэрэ: 1. Москва көмүскэлин иһин. 2. Сталинград көмүскэлин иһин. 3. Варшаваны босхолоохун иһин. 4. Берлини ылыы иһин. 5. Германияны кыайыы иһин. Онон Саханын сиригэр саамай элбэх уонна үрдүк наҕараадалаах кини – Семен Дмитриевич Флегонтов буолуон сөп быһыылаах.

Семен Дмитриевич бэйэтин ахтыытынан « Фашистар обороналарын тоҕо солоон, Берлин иһигэр киирдибит. Итиэ ыам ыйын 2 күнүгэр этэ. Онтон кэлин дьиэлэри кэрийэ сылдьан, фашистар хаалларбыт, арааһаан албастаан иннинит миинэлэрин ыраастаабыппыт».

1945 с. ыам ыйын 5 күнүнээҕи наградной иннистэн: „Олер орускэ немец оборонатын тоҕо көтөр кэмнэ старшина Флегонтов бэйэтин боҕоҕунээн 1500 миинэни хостоото уонна хорууну чиҥэтиир муостаны тутта. Иннинэ тыыннаах кимэн киириини хаччыйда. Шпрее өрүҥү туораанньыгга кини арҕаа биэрэккэ аан бастакынан десант түһэрдэ. Онон плацдарма ыпыльынна. Түмүгэр Флегонтовка « Кыһыл знамя» уордьана бэриллиннэ“.

Сүнкэн суоллаах эбит Зеслов үрдэллэрэ. Ол Флегонтов муоста тутан, танкалары туораппыт сирэ. Кырдьык да, Берлиннтэ киирэр суолу бүөтэн турбут харгыйы туораппыт эбит биһиги буойуммут. Ол түмүгэр фашистскай сэриилэр тобохторо биир тыла суох биллэн бэриммиттэр, онон сэрии түмүктэммит.

Биллэн туран, сэриитэн тыыннаах ордубут, баас ыран үтүөрбүт буойуннар аны дьиэлэрин, дойдуларын диэки талаастахтара дии! Семен Дмитриевич Флегонтов тоҕо да соҕотох буолтун иһин дойдутун Чурапчытын саанаата. Мин саныахтар, итиэ 1945 сыл этэ. Мин сэрии сылларыгар 4 сылы толору Амма ороҕуонугар учууталлаан баран, дойдубар Чурапчыга тиийбиппин. Онту Хатыны начальный оскуолатыгар таһаарыллар. Күүгү тула кыра бөҕүгэс аҕыйах дьиэлээх. Үс олорор дьиэни көҕөрөн аҕыйан, оскуола арыйбыттар. Икки учуутала 2-лии кылаас типистэ. Миэхэ 2-4 кылаастар типистиэр.

Балаҕан ыйын ортотугар сэриитэн тыыннаах ордубут саллаатар кэлиэхтэрэ барыллар. Биир кийи Хатылыга кэлэн, тыа сиригэр дьиэлиэр ааһа турда. Кинини ким да тохтотон көрсүөр, ыйыталаһар диэн кэлиэ дуо? Туох буоллаҕа дии! Сэрии туһунан истэн-истэн сөп буолан олорор буоллахтыт дии.

Аны балаҕан ыйын ортотун диэки С.Д. Флегонтов кэлбитэ дорообоннооҕуттук иҥиллиннэ. Арай ороҕуон саалаҕа киниэхэ көрсүһүү тэрийэр буолбут. Оччоҕо Чурапчыга урукку таҥара дьиэтэ-нарсуд хонтуорта буолан турара. Онно судьуйаннан Наталья Владимировна ордоодуттэн үлэлии олороро, онно көрсүһүүну тэрийэлэри хомулла, пилигрэйэ түһэлэр. Итиэ үлүгэр элбэх наҕараадалаах, бэйэтэ баана-үүтэ суох чэгиэн бэйэлээх киһи үөрэн-көтөн, ороҕойдоон кэлбитигэр ороҕуон саалаҕата бары атаҕар туран, өр ыныахтара баара дуо, начаас үлүгэр тэриллэн туола түһэлэр, үөрүү-көтүү үлүскэтэ, уруй-айах улахана буоллаҕа дии. Ким ырыаларын ыллыыр, көрсөөннэрэх көрсиир. Балаҕча үөрэн дэбдэйбит дьон кийиэрин, Семен Дмитриевичы, мэҥэчик эрэ ыныгыра хаалар.

Арай туран, үөрэн дэбдийбит дьон Семеннаах Наталья кэккэлэһэ олорбуттар эбит, уураһан киирэн бараллар. Семен Дмитриевич туран көтөн, Наталья Владимировна биһиэкки холбоһор буоллубут диэн саайбыт. Дьон "ураа" эрэ диэн хаалбыт. Аны сыбаайба туба диэн туос кепеҥүүтэ дуорайар. Үөрүү-көтүү үлүскэннээрэ, дьэ, ол! Биһиги онно Хатылыга олороччулар сонно иҥитибит быһыылаах. Онон биир үтүө ыаҥ үөскээн, дьоллоохтук олорон, оҕонуруулуу тэнитэн, олохторун түмүктээгэтэрэ.

Сапер-гвардеец сэрии кэннитэн Саха АССР норуотун хаһаайыстыбатын үтүөтэх үлэһитэ буолбута. Куоракка 2 сылаах партийнай оскуоланы бүтэрбитэ. Эрилик Эристиин аатынан колхуоһу да салайа сылдьыбыта. Оссо Федор Охлопков аатынан совхуоһу салайсыбыта. Кэлин куоракка бөтөрөөннөр сэбиэтэрин баҥача үөннүк салайбыта.

Семен Дмитриевич туохха да сыыһа хамсаабатах эҥкилэ суох сатабыллаах саллаат-хамандыыр эбит. Биир да буулдьаҕа таптарбакка сылдьыбыт, Саха сиригэр саамай элбэх уонна үрдүк наҕараадалаах кини буолуон сөп. Оссо баҕар биир эмэ буойун баара эбитэ буолуо. Онту билиэххэ наада оссо. Анаардас уордьана аттаар, мэтээлэ биэстэр. Онон эрэччи таланнаах киһи саха дьоҥуттар олоруон олорон аастА диэхэ наада.

Итиэ 1945 с. ыкса күнүн Хатылыга иккис сэриибит дэмбилгэнэн кэлбит сурааһын иҥиттибит. Ол саата кэлбит киһибит аны 2 нуучча дьахтарын иллэ кэлбит. Иллэ бар диэн хаайбыт курдуктар. Кыһын онтукаларыгар, ааҕа, сылы тириититтэн тигиллибит этэрбэс кэтэрилгэлээбит этэ. Кэлин кийиэрэ дьыҥаларын туһунан туох да билбэтэх эбиппин.

Оттон учуутал өтто кэлэннэр, тыа оскуолатыгар үлэлэрин онтуларын булан, таһаарыллыахтык үлэлэн, оҕо-уруу бөҕөнү тэнитэн, дьоллоохтук олорон аастыттара. Холобура, Кытаанах 7 кылаастаах (кэлин орто буолбут) оскуолатыгар Г.Д. Ефимов, Л.А. Дьяконов, А.И. Пестерев 8-тыы оҕоҕо тиийэ оҕолоокун олорбуттара.

Ханна баҕарар сэриитэн тыыннаах ордон кэлбит дьоммут нэһилиэк хаһаайыстыбатын оро таҥнарыгга кылаатара улаханнаах этэ.

Мария НИКОЛАЕВА, Бүлүү.

Ыҥырыы

Күндү Чурапчы улууһун олохтоохторо, Одьулуун нэһилиэгиттэн төрүттээх биир дойдулаахтарбыт!

Барыы билэргит курдук, Одьулуун нэһилиэгин олохтоохторо бу сыл от ыйын 11 күнүгэр айылҕа алдьархайдаах содулугар түбэстилэр. Улахан уу кэлэн, дэриэбинэ үгүс отто уугга барда.

Олох аҕыйах сыыр үрдүгэр олорор ыаллар эрэ дьиэлэрэ ордон хаалдылар. Уу кэлэригэр олохтоохтор бэлэмэ суох буолан, олус улахан материальнай хоромньу тахыста. Билиннги турутунан нэһилиэк олохтоохторо оскуола, агротехникум, бальыһа базаларыгар тэриллибит эвакуационнай пуннарыттан уонна бэйэлэрин террасаларыгар олороллор.

Туттар малларын-салларын, кэтэр таҥастарын, миэбэлэрин, орон таҥаһын олоччу уугга быыстыбыт ыаллар олус элбэх. Олус элбэх быловой техниканы, кыһыннары таҥас (саҥыннахтар, этэрбэстэр), миэбэл креликкэ сылдьар. Бу тыа сирин кыаммат-түгэммэт ыаллыгар олус улахан материальнай охсуу буолар.

Бууруска хаһаанньыла сыыпыт сайын устата туттуллуохтаах муустара, эттэрэ, арыылара барыта туһаппат тахыста. Оттуу таһыттан уугга устан барбыт оттук мастара, пилюматырыйаалара хаппык да учуокка биллиннэ турутунан киирбэтэ.

Дьиэлэрин куурдан, кыстыкка киириэхэ дьылы олох аҕыйах кэм хаалла. Онуоха дьоннор, оҕолор кыһын кэтэр таҥастара суох. Ыгыктабыллаах улууспут олохтоохторо, туох баар куусунтун, сатаабытын холбоон, туох кыахтаахпытынан биир дойдулаахтарбытыгар көмөлөһүөҕүн диэн ыгырабыт. Кылгас сайын иҥитэр чолгэр түһэрии үлэтэ ыараханын ойдоон, аҥыныгас, амарах саатаабытын киллэриэҕин, барыы биир сомоҕо буолан, дьоммутугар-сэргэбиттигэр күүс-көмө, ойобул буолуоҕун!

„Күн кийитэ көмүскэс, айылы кийитэ аҥыныгас“.

Чурапчы нэһилиэгэр олорор биир дойдулаахтарбыт аатларыттан Одьулуун нэһилиэгин дьаһалтатыгар арыллыбыт көмө счетуттар 50 тыс. сомк. уган, бастакы көмөнү оҥорбуттут түһүнан иҥиннэрэбит

Одьулуун түмсүүтэ.

Реквизиты для перечисления средств добровольного пожертвования физических и юридических лиц на оказание материальной помощи гражданам, пострадавшим от наводнения:

Получатель – ФЭУ Чурапчинского улуса (администрация МО "Ожулунский наслег" Чурапчинского улуса (района) РС (Я)
л/с 55518030098
ИНН 1430008483 КПП 143001001
Банк – РКЦ ЧУРАПЧА с. ЧУРАПЧА
БИК – 049835000
р/с 40302810598355000007
КБК для государственных и муниципальных организаций – 518 204 05 000 10 0000 180
КБК для физических лиц – 518 207 05 02 010 00000 180
ОКТМО – 98658430

ИНН 1430008532 КПП 143001001
ФЭУ Чурапчинского улуса (Администрация МО "Чакырский наслег" Чурапчинского улуса (район) РС (Я)
л/с 55526003099
р/с 40302810598355000007

РКЦ ЧУРАПЧА с. ЧУРАПЧА
БИК 049835000

ИЗВЕЩЕНИЕ

Автономное учреждение РИО «Санга олох» извещает о проведении жеребьевки на бесплатную и платную площадь газеты «Санга олох» в период предвыборной агитации кандидатов на должность Главы Республики Саха (Якутия) 2014 года (август-сентябрь):

Дата проведения жеребьевки: 11 августа 2014 года, 15 часов.

Место проведения жеребьевки: с. Чурапча, ул. Карла Маркса 26 «а», здание АУ РИО «Санга олох», пресс-центр.

Дополнительная информация по объемам.

Общая еженедельная предоставляемая площадь на бесплатной основе: 1387.5 кв.см. (1.5 полосы).

Общая еженедельная предоставляемая площадь на платной основе: 2775 кв.см. (3 полосы)

Телефон для справок: 41 -332 (редакция) или избирательная комиссия Чурапчинского улуса.

БИЛЛЭРИИЛЭР / ОБЪЯВЛЕНИЯ

Чурапчыга Куоҕалы оройуонтан бөҕө дьиэлэрэ, гараастар, оҥоруот сирдэрэ, хаһыаттан эрэр булуустаах уматыйба атыылаллар. Уу чугас, уот кирпэч турар. Суол оптуоҕунан эрэр. **Тел.: 8-914-266-47-99.**

***

Продается Волга-десятка, ХТС, за 65 тыс.руб. Торг уместен. **Тел.: 8-914-101-33-32.**

***

„Сени" уокан кийи подгузниктэн чэпчэки сымнаҕа атыылыныбыт. **Тел.: 8-914-272-04-17.**

***

Продаю Тойоту-Суксид 2009 г.в., без пробега по РФ. Передний привод, салон полусупер. Цена – 425 т. р.

Тел.: 8–924–169–04–75.

***

Сүналлык 2013 сылгыах УАЗ-микроавтобус атыылаллар. **Тел.: 8-964-415-06-51.**

***

1986 с. сүүрэр УАЗ 60 тыс. солк., 2000 с. сүүрбэт УАЗ 35 тыс. солк. атыылаллар.

Тел.: 8-914-288-32-90.

***

Атыылыыбыт: бруруйунан тутуллубут бөҕө саҥа дьиэ конструкцыя 230 тыс. солк., эбии иккис этээс буолуон сөп 60 уст. бруус мас 60 тыс. солк. уонна отмас тиэйиэҥ соҕотоох УАЗ-ик сөҕөр чэпчэки бырыыбаа - 20 тыс. солк.

Тел.: 8-914-238-17-33.

Мугуулай нэһилиэгин олохтоохо, үлэ, тыыл ветерана

СИВЦЕВ Михаил Бухолович

уйуо мараан ыарыытын олохтон туораабыттыгар кутурдаарыы пириэмиэлэрэ

- Сивцев Михаил Бухолович олохтон туораабыттыан кэрэхсиэхтэр, оҕолорутар,сиэнэрэрэ Мугуулай нэһилиэгин дьаһалта, Мугуулааҥы бөлөхтөөх коллектива.

- Таптыыллар аҕалара, эйэҕэрэ Сивцев Михаил Бухолович олохтон туораабыттыан уолуттар Попов Михаил Михайловичка улуустааҥы культура үлэһиттэрин профсоюзта, „Айылыҥ" Куо/ДК коллектива.

- Таптыыллар аҕалара, эйэҕэрэ, хос эйэҕэрэ Сивцев Михаил Бухолович олохтон туораабыттыан уолуттар, биирэ үөрэммит Попов Михаил Михайловичка, кини дьиэ кэргэнэр Мугуулай орто оскуолатын 1974 сылгыах выпуска.

- Ыныкалар убайдара, эдэйдэрэ Сивцев Михаил Бухолович олохтон туораабыттыан сиэстэрдэрэр Ульяна Максимовнаҕа, уоттаарыыстар, кийиитэриэр, сиэнэриэр, хос сиэнэриэр Л.И. Крюкова, Чурапчыттан Дьячковскайдар, Оконешниковтар, Максимовтар, Захаровтар, Дьокуускайдан Крюковтар, Поповтар.

- Сивцев Михаил Бухолович олохтон туораабыттыан сиэстэрдэрэр Ульяна Максимовнаҕа, уоттаарыыстар Михаилка, Максимка, кийиитэриэр Вераҕа, Натальяҕа, сиэнэриэр баҕа Ульяна Бухоловна, кини оҕолоро, сиэнэрэ.

Уус-Алдан улуунун Бөрөйө нэһилиэгин олохтоохо

НАЗАРОВ Петр Михайлович

олохтон туораабыттыан табаарыстарбыттар Парасковья, Иван Чичигиноврар дириҥ кутурдаммыттан тиэрэбит.

Ирина, Михаил Пермяковтар.

Олаҥдуун нэһилиэгин Бочуотаах олохтоохо, үлэ, тыыл, потребкооперация ветерана

МАТВЕЕВ Константин Егорович

уйуо мараан ыарыытын олохтон туораабыттыан кутурдаарыы тиэрэлэрэ:

- Матвеев Константин Егорович олохтон туораабыттыан уолуттар Матвеев Иннокентий Константиновичка, кини дьиэ кэргэнэр 54 №-даах этэрээт келомсомолтан охрана фирмаларын коллектива.

- Аҕалара, эйэҕэрэ Матвеев Константин Егорович олохтон туораабыттыан чугас ыаларыгар Мария Петровна, Иннокентий Константинович ыкса ыалара, Эрилик Эристин туойбо олохтоохторо.

— Таптыыллар аҕа Матвеев Константин Егорович олохтон туораабыттыан биирэ үөрэммит табаарыстарыгар Гаврил Константинович Матвеевка, кини биирэ торообуттэриэр Олаҥдуун орто оскуолатын 1987 сылгыах выпуска.

Матвеев Константин Егорович олохтон туораабыттыан уолуттар, күүгүэриэр Павел Константиновичка, кийиитэр, баппаарыстар Нюрбина Николаевнаҕа Чуралыттан, Дьокуускайдан Степановтар, Аремьевтар, Грицуктар, Фетисовтар.

— Матвеев Константин Егорович олохтон туораабыттыан уолуттар, күүгүэриэр Павел Константиновичка Матвеевка уонна кини дьиэ кэргэнэр Феодотов Н.А. уонна кини оҕолоро, Поспиховтар.

— Күүгү аҕалара, эйэҕэрэ, хос эйэҕэрэ Матвеев Константин Егорович олохтон туораабыттыан кэрэхсиэхтэр Феодосия Афанасьевнаҕа, оҕолорутар Иннокентий Константиновичка, кийиитэр Ирина Алексеевнаҕа, сиэнэриэр, хос сиэнэриэр Чуралыттан Егор, Алексей Абрамовтар дьиэ кэргэттэр.

— Матвеев Константин Егорович олохтон туораабыттыан биирэ үөрэммит коллаалаарыгар Феодосия Афанасьевнаҕа уонна кини дьиэ кэргэнэр Госстрахха биирэ үөрэммит коллеҕалара Н.П. Захарова, А.А. Дьяченко, А.М. Носова, З.И. Аржакова, В.Е. Оконешникова, А.П. Кириллина, А.М. Игнатьева.

— Матвеев Константин Егорович олохтон туораабыттыан уолуттар Иннокентий Константиновичка, кийиитэр Мария Петровнаҕа, биирэ торообуттэриэр А.И. Михайлова дьиэ кэргэнэ.

— Матвеев Константин Егорович олохтон туораабыттыан кэрэхсиэхтэр Феодосия Афанасьевнаҕа, баппаарыстар Мария Петровнаҕа, күүгүэриэр Иннокентий Константиновичка, сиэнэриэр Сивцевтэр, Старостиннар, Ноговицыннар, Егоровтар.

Росреестр сообщает

Как получить сведения о недвижимости?

Одной из актуальных услуг Управления Росреестра по Республике Саха (Якутия) является предоставление сведений из Единого государственного реестра прав на недвижимое имущество и сделок с ним (далее - ЕГРП).

Заявители часто спрашивают, «каким образом можно подать запрос на получение сведений из ЕГРП?». Рассмотрим наиболее доступные способы.

1) При личном обращении. В виде бумажного документа запрос предоставляется в операционный зал Управления Росреестра по РС (Я) (каб. 210). При себе необходимо иметь документ, удостоверяющий личность. Если же запрос подается представителем заявителя, то соответственно он должен иметь при себе также документ, удостоверяющий личность и оформленную доверенность.

2) Посредством почтового отправления. На почтовый адрес Управления Росреестра по РС (Я) (677000, г. Якутск, ул. Ярославского, д. 37) в отдел ведения ЕГРП и приема-выдачи документов направляется запрос в виде бумажного документа.

3) И, самый актуальный на сегодняшний день способ – в электронном виде. Не выходя из дома можно оформить запрос в электронной форме на официальном сайте Управления Росреестра (www.rosreestr.ru) - пункт меню «Государственные услуги» - «Предоставление сведений о зарегистрированных правах и сделках с недвижимостью» - «Электронные услуги» - «Форма запроса сведений из ЕГРП».

После выбранного пункта «Форма запроса сведений из ЕГРП» откроется страница, на которой предлагают в четыре шага оформить запрос.

Первый шаг: Детали запроса. Обязательно заполняется поле «Кадастровый номер» и/или «Адрес (местоположение)». Также необходимо выбрать «Способ предоставления сведений», если нужно в электронной форме получить запрашиваемые сведения, то выбирается «В виде «ссылки на Электронный документ», с обязательным последующим указанием адреса е- mail или полного почтового адреса, если «В виде «Бумажного документа почтовым отправлением» или «Бумажного документа в территориальном органе». Затем вводится текст с проверочной картинки.

Второй шаг: Сведения о заявителе или его представителе. Необходимо внести сведения о заявителе, руководствуясь подсказками сайта. После проставления отметки в поле «Я согласен на передачу данных в Росреестр» станет доступна кнопка перехода к третьему шагу заполнения формы.

Третий шаг: Прилагаемые документы. Нужно вложить заполненный бланк запроса, который можно найти на подсайте Управления Росреестра по РС (Я) (http://www.to14.rosreestr.ru) в разделе «Бланки и документы» - «Заявления» - «Запрос о предоставлении сведений, содержащихся в Едином государственном реестре прав на недвижимое имущество и сделок с ним». Однако здесь важно учесть, что запрос необходимо заполнить правильно. Если запрос предоставлен с нарушениями, в том числе не соответствующий по форме и содержанию, считается неполученным и не рассматривается Управлением Росреестра по РС (Я), поэтому нужно внимательно читать примечания, которые указаны в бланке.

После того, как документ был вложен, путем нажатия кнопки «Перейти к проверке данных» станет доступен четвертый шаг, где можно проверить введенные данные и, если все пункты указаны верно, то необходимо отправить запрос.

Безусловно, к каждому из вышеперечисленных способов подачи запроса должна прилагаться квитанция об оплате государственной пошлины за предоставление сведений из ЕГРП. На сегодняшний день госпошлина составляет для физлиц - 200 руб., юрлиц - 600 руб. - это в случае если заявка подается в виде бумажного документа, а если же в электронном виде, для физлиц - 150 руб., юрлиц - 300 руб.

После того как запрос поступил в Управление Росреестра по РС (Я), сведения, содержащиеся в ЕГРП, предоставляются в виде выписки из ЕГРП. В зависимости от способа обращения за выдачей сведений, выписка из ЕГРП выдается, либо на бумажном носителе с заверенной подписью государственного регистратора, либо в электронном виде с заверенной электронной цифровой подписью государственного регистратора.

В заключение важно отметить то, что больше всего интересует заявителей - срок предоставления сведений из ЕГРП. При личном обращении или посредством почтового отправления в течение пяти рабочих дней можно получить выписку, а в электронном виде – в течение двух рабочих дней.

А.М. КАРАПЕТЯН,
пресс-центр Управления Росреестра по Республике Саха (Якутия).

Кэриэстэбил

БАЛТЫБЫТ СЫРДЫК КЭРИЭҺИГЭР

Күлүү балтыбыт, эдэйиибит **Потапова Вера Афанасьевна** бу дьыл от ыйын 6 күнүгэр бөҕөнө кэнсибититтэн бүппүппүппүт барбыта 40 хонуун туолла. Наһаа хомолтоохтук эмиэ барда, бөлөхтөөхтө дьиэрэ итэҕэйбэт курдукпут.

Вера Афанасьевнаны бөҕөнө таптаан Бөрөскө диэрбит. Торообут сирбиттэн тэйбит дьоннто бөҕөнө Бөрөскөбит туһах кийиибит этэ. Барыбыттыар сүбэ-ама, өйөбүл-тирэх буоллар. Хаһан да моҥнох, хаанырбат этэ. Оҥорук коҥю, сүдүрү майгалаах.

Бөрөскөбит эйэҕэ бөҕөрө-көрөө, эйэҕэ кинигэни почта пөстүү сурутаран аҕэрэ, кинигэлэри да сакаастыыра. Күрүөгүүлэн олус үчүгэйдик бөҕөрө. Бөҕөбит саҕфеталарга, бөлөхтөрө үчүү өйдөбүл буоллар сылдьыбыттар, кинини саныыллар. Маны тэҥнэн массыынаҕа киэстэрэ, туту барыылаах тиэтэ корбүтэ эрэ баар буоллар.

Вера Афанасьевна олоҕун олоҥу ыытыыта-үөрүнүгэ эйэлээх, от курдук, 34 сыл устата үчүүгэлээтэ. Учуутал кийи бөҕөнө-таанан сурдаах кичэллээх, кыаммыыгыах этэ. Уруккуттан, консультацияларын бөлөхтөн кунаҕа онтосторо, барыта болом буоллар. Хаһан да итэҕэс-бөҕөҕэс бөлөхтөрдөн барбат этэ. Кылгас сылайыгыттан бөҕөнө-таанан эмиэ сурдаах болҕомтолоноо, эйэҕэ кыраабы бүтэрэрбитэ. Үөрэнээччилэриэр, тороолуттэриэр үчүгэй сыһыаннаах, туох эмэ өйдөммит баар буоллаҕына барытын бөҕөнөн, көрдөрөн биэрэрэ. Кинилэр кыһалҕаларын кыһалҕа оҥостон, оны бөҕөнөрдөрэ. Оҥоолору кытта уонсай тылы туруннахтэр буоллар. От туоһуулаах кини оҥоолору кытта туспут үчүгэй хаартыскалара буоллаллар. Кини үлэлэспит коллеҕиэр Хаһыат оскуолатын оҥоолоро техническэй үөрэхтэ кириитэрэ эйэлээбит. Онон кини туһунан үчүгэйдик саныыр буоллуохтахтар.

Балтыбытын, эдэйиибитин сүгэрбит барыскан коммунистар кутурдаммыттан тэҥнэ үлэстибит, сүбэ-ама, көмө буоллуут ыччат каллаабыттыар, чугас дьоннорбутуттар, ыймахтарбыттыар барда махтаабыттан этэрбит. Эйэҕэ дьоллоохтук олоруу диэн бөҕөнөбүтүн этэбит.

Бөрөскө, бөлөн дьыллаах бырааһай! Бөҕөнө эйэлээх умнуохтуут суоҕа, өйбүгүтэр-сүрэхпитэр сырдык өйдөбүл буоллун соҕотоҕ сылдьыаҥ.

Эдэйиидэрэ Моня, Надя, бырааттара Проня, Афонт, балта Ира, күүгүэстэрэ Арсен, Кеша, кийиитэрэ Лида, Сарыа, сиэн бырааттара, балыстара.

Олаҥдуун нэһилиэгин Бочуотаах олохтоохо, үлэ, тыыл, потребкооперация ветерана

МАТВЕЕВ Константин Егорович

уйуо мараан ыарыытын олохтон туораабыттыан кутурдаарыы тиэрэлэрэ:

— Күүгү аҕалара, эйэҕэрэ, хос эйэҕэрэ Матвеев Константин Егорович олохтон туораабыттыан кэрэхсиэхтэр Феодосия Афанасьевнаҕа, оҕолорутар Иннокентий Константиновичка, кийиитэр Ирина Алексеевнаҕа, сиэнэриэр, хос сиэнэриэр Чуралыттан Егор, Алексей Абрамовтар дьиэ кэргэттэр.

— Матвеев Константин Егорович олохтон туораабыттыан биирэ үөрэммит коллеҕаларыгар Феодосия Афанасьевнаҕа уонна кини дьиэ кэргэнэр Госстрахха биирэ үөрэммит коллеҕалара Н.П. Захарова, А.А. Дьяченко, А.М. Носова, З.И. Аржакова, В.Е. Оконешникова, А.П. Кириллина, А.М. Игнатьева.

— Матвеев Константин Егорович олохтон туораабыттыан уолуттар Иннокентий Константиновичка, кийиитэр Мария Петровнаҕа, биирэ торообуттэриэр А.И. Михайлова дьиэ кэргэнэ.

— Матвеев Константин Егорович олохтон туораабыттыан кэрэхсиэхтэр Феодосия Афанасьевнаҕа, баппаарыстар Мария Петровнаҕа, күүгүэстэрэ Иннокентий Константиновичка, сиэнэриэр Сивцевтэр, Старостиннар, Ноговицыннар, Егоровтар.

Редактор - директор – А.А. ЗАХАРОВ.
Эпиэттиир секретарь, сурук отдела – Е.Г. МАКАРИНСКАЯ.
Экономика, спорт, тыа хаһаайыстыбатын отдела – А.М. СЛЕПЦОВ.
Корреспондент-корректор – Н.Н. ПУХОВА.
Верстальщик, бэчээттээччи – Ф.А. ПРОТОДЬЯКОНОВ.

Тэрийэр таһаарааччылар: СР Правительствата, Чурапчы улууһун "Санга олох" редакционнай-издательскай холбоһук автономнай учреждение. Российскай Федерация Роскомнадзор СР управлениетыгар 2012 с. күлүн тутар 15 күнүгэр регистрацияламмыт нүөмэрэ – ПИ №14-0238.

АДАРЫСПЫТ: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Телефоннарбыт: редактор – 41-332, отделлар – 41-265, 41-358. E-mail: sanaoloh@mail.ru, сайт: sanaoloh.ru

Бэчээккэ сокоос: № 110-111(10929-10930) Тираж 1320. Хаһыат сыаната: 10 солк.

Санга олох

Автор суруйар эпиэрдэр саҥа редакция позициятыгар маҥан оҥ түбэйэр буолбаттар. Суруйааччылар чаҕыйар кэриэтэхтэриэр эпиэрдэлэрин автор туһугар хаалар.

Хаһыат бэчээккэ бэриллэр графика: 16 ч 00 м. Бэчээккэ бэриллиэҕэ: 16 ч 00 м. "Санга олох" редакционнай-издательскай холбоһукка 30.07.2014 с. офсетка бэчээттэнэр. Адарыма: 678670, Чурапчы сэл., Карл Маркс уул., 26 "а". Индекс: 54907. Хаһыат кэдиэлэҥэ уста, оптуорунньукка, чаппарга уонна субуотаҥа таҕыстар.

Уйгуну-быйаны дэлэтии – барыбыт сорукпут!

Үйгү кыһата

"Чурапчы" ТХПК "Саҥа олох" хаһыакка ыйга биирдэ тахсар анал сыһыарыыта №7 (40)

2014 сыл От ыйын 31 күнэ чэппиэр №110-111 (10929-10930)

Сүрүн сонуннар

– От ыйын 28 күнүнээҕи туругунан улуус үрдүнэн барыта 4535 тонна от кэбиһиллэн, былаан 11,6%. график 57,8% толоруллан иһэр. Ол иһигэр графигы Бахсы – 133,9, Алаҕар – 118,5, Болтоно – 118,2, Соловьев – 105,4 %-н толордулар. Онтон Чакыр – 8,6, Одьулуун – 12,8, Болугур – 27,9, Хайахсыт – 29,9% көрдөрүүлээхтэр. Былырыын бу кэмнэ 11471 тонна от бэлэмнэммитэ.

– Улуус үрдүнэн барыта окко 3062 киһи, 998 звено, 1361 араас маарка-лаах тыраахтардар үлэлиллэр.

– 7 ыйынан 3351,8 тонна үүт соҕотуопкаланан былаан 100,1 туолла.

ОТЧУТ! ӨЙГӨР ХАТАА

"ТОНООРДОР" УОПУТТАРЫН ТУҺАНЫАХХА

Сотору таҕыта Өймөкөөн аҥырбыт сылгыһыта, „Тоноор" б/х салайаччыта Н.Т. Винокуров хайдахтаах даҕаны ардахтаах дьылга гербарий курдук бастыҥ хаачыстыбалаах от бэлэмниирин туһунан бу хаһыакка суруйан турабын. Санаатахха, ол технологияҕа маннык.

Кинилэр 8-10 киһи буолан, иннинэн оттуулар эбит. Ардах кэмиэр 4 киһи охсор, ону 2 киһи тута чуҕаһата мунньар, атын 2 киһи кэннилэриттэн олоору аҥырдьыанан сахсыйан, ыһан, биир тэҥник тэҥэтэллэр. Ону арыый от „дибутун" кэннэ, ардах сэлгээтэҕинэ, сирэй 50-60 см уһуннаах мас тоҕоҕолоору (колышкалары) аннан баран, от үрдүгэр бүгүллүүлэр. Ону тыал охсон, уута сүүрэн балачча куурбутун саҕана 2 м курдук уһуннаах, синнигэс тына копна (бүгүл) онгороллор. Ол копналарын 10-ча хоннорон куурдан баран, наһыйыканан кэбиһэллэр, үчүгэйдик тэҥэтэлэр, түстүүлэр үһү. Ол отторо кыһын сибэккигэ, сүмэҥэ гербарий курдук хаан, олус үчүгэй сыттаах бастыҥ хаачыстыбалаах от буолар. Итинник ардах диэн тохтообокко, от бэйэтэ куурарын кэтэ-спэккэ, сайын уопта 120-150 тонна от бэлэмниилэр үһү.

Ону ситэри билэри аҕыйах хонуктаҕына Николай Тимофеевичка эрийэн копна туһунан иҥэн-тоҥон токкоолостум. Онуоха кини:

- Биһиги дойдуга сайынын үксүгэр ардахтаах буолар. Ону кэтэҥэн олордокко дуоннаҕы оттообоккор тийиэҕин. Барыгын эрэй, кыйыҥа үөрэтэр. Бастаан боаһынайдыырбыт саҕана Өймөкөөнгө самолет күн өрүү-өрүү сылдьара. Оччолорго Дьокуускайга Н.Е. Аргасов диэн физик идэлээх, кандидатскайын бэлэмнии сылдьар табаарыстаах этим. Мин кинигэҕэ нэдиэлэҕэ иккитэ арааҥ технологиянан бэлэмнээбит отторбун анаалыска ыытан, түмүгүн ыйан иһэрим. Ол эйбэх анаалыс кэннитэн маннык түмүккэ кэлбитим.

Тута охсуллубут от ардахха улаханнык бэриммэт, инэмтэтин сүтэрбэт эбит. Ону биһиги курдук тута мунньан, сахсыйан, эрэгтэн, мас тоҕоҕо үрдүгэр бүгүллүүн, кэлин копналаан куурдан кэбистэхэ ардахха даҕаны бастыҥ хаачыстыбалаах от бэлэмниэхтэ өөбүн дьиссистаныбыт. Ардаҕа суох кэмнэ тута копналыыбыт. Хата ардахтаҕар от күн уотугар аһара сылыырахха, от инэмтэлээх этиктэрин (каротинын, протеинын) аһара сүтэрэр эбит. Ону таһынан аһара куурбут от саамай битэ-миннээх сэбирдэҕэ, синнигэс салаалара үнтү бытарыйан, быыл курдук көтөн сиргэ саккыраан хаалаллар. Онон от ардаҕа даҕаны суохха аһара күн уотугар сылыыран куурдубакка, кыра сиктээх эрдэҕинэ мунньан субуулаан, копна онгорон хас даҕаны хоннорахха от аптаҕын куурар, сибэккитин-симэйинин мээнэ сүтэрбэт олус үчүгэй сыттаах-сымаҕаах буолар.

Билиитин Дьокуускайга баарбын. Министиэристибэ сакаһынан үлэм уопутун туһунан кинигэ суруйа сылдьыбын. Сотору бүтэриэм. Дойдубар ардах бөҕө үһү. Уолаттарым оттуу сылдьалар. Кэпсээбитим курдук биһиги ардах диэн тохтообот дьоммут. Күн аайы кэпсэтэ, дьаһайа олоробун, - диэнинэн аҥырбыт сылгыһыт, наука кандидата кэпсээнинин түмүктээбитэ.

Итиннэ мин тоҕоо өбүгэһэбин. Ол кэннэ итти уопутта биһиги туһу туһаныахпытын себуй? Биллэн турар, биһиги усулуобуйабыт атын. Үтүспүт иллиннэн охсо, мас тоҕоҕо аннан бүгүллүү, хос копналыы, наһыйыканан кэбиһэ сылдьыбаппыт чахчы. Ол оннугар охсуллубут от суутунуор-саҕаныыр диэри аһара куурдубакка-хатарбакка субуулаан, бүгүллүүн баран саатар 2-3 хонук туруора түһэн баран кэбиһэрбит буоллар, оннут хаачыстыбата быыан тупсуо этэ.

Манна биири өйдүөхтээ. Биир ардахха ыытарбакка кэбистит оннут туһалаах этиктэрин антарыгар диэри сүтэрэрин. Курааннынны, кеннөрү дьыллаҥа аҕалас, үрэх сиргэр кыгыыллара, хорооруй сиргэрэ отторо мөлтөк, кыбыас, убаҕас, онтон уолба сир уонна күөллэр кыгыыллара хойуутук үүнэллэрин. Ол хойуу от куурарын 3 хонукка кэтэҥэн мунньуохпутугар диэри кыгыы өттө кубарыччы кууран инэмтэтэ улаханнык сүтэрэ чахчы. Аны 3 хоннорон баран мустараат, тута бүгүллаат, сорохтор түүрдэриттэн кэбиститинэн барабыт. Онно хатаччы хаппыт от мустараҥа, бүгүллүүрэ (түүрдэргэ), ыһан-тоҥон кэбиһэргэ төбөлөөх сэбирдэҕэ, салаата саамай „мүтэ" бытарыйан, үнүгүйэн таах тохторо буолуой? Арай ону ардах түспэтин биллэхтээ, аһара куурдубакка мустаран субуунан хаалларан сарсыныгар кыратык чиҥэтэн баран бүгүллүүр өссө ордук буолуо этэ. Саатар убаҕас өттүн эрдэ мустарыахха. Үчүгэй бүгүлү ардах холлот, өссө чиҥэтэн кэбиһэргэ быыан ордугун, бүгүлүнан туран от куурарын хиһи барыта билэр. Аны туран субуутан 2 оту кэбиһиэхтээ диэри чиҥэтэбит бүгүлүн 3 оту таах кэбиһэҕин. Бириэмэҕэр, көрүүчэйгэр сүүйэҕин. Субуутан 5 оту ыларын бүгүлүн кэбиһэн 4 окко баҕарыаҕыт: Онтукан кыһынын биир ордук кырыныыта төбө бириэмэ, көрүүчэй барарын эбэн кэбис.

Биир тыыннан аһара куурдан баран курдук ыксаан-быксаан тута кэбиһэн бириэ-мэни сүүйэппит, харчытыгар (көрүүчэйигэр) биллэрдик ноотурабыт диэн саныыбын. Өссө итти кыргы. Саамай кыыа-бынайа от хаачыстыбатыгар сүүйэрэбит өссө улахан буолуо. От эйбэҕэ быһаарбат, кини битэмиинэ, инэмтэтэ быһаарар. Ол иһин Николай Тимофеевич:" Симэйинэ суох, маллаах оту сылгы сиртэн хаһан даҕаны булар. Мин куһаҕан оту сылгыбар тэрут сиэтиэппин. Көрдөрүүм үчүгэйэ үксэ оттон тутулуктаах", - диэн кинигэтигэр суруйар.

Түмүгэр бу „тоноордор" уопуттарын соҕотун да буоллар туһаны саҥыаҕын. Ол судургу эҥ. Биһиги усулуобуйабытыгар оту наһаа куурда хатарбакка, субуунан сытыара түһэн уонна тута бүгүллиан сатыы куурдан, биир эмэ хонукка чиҥэтэн баран кэбиһии. Онно туох ууступа баарый? Оксуута, мунньуута, бүгүллиаҕына син-биир, тэҥ бириэмэни ылар. Онтон чиҥэтэбит бүгүлүн быдан түргэнник кэбиһэн бириэмэни сүүйэҕин, көрүүчэйгэр барыһыраҕын, кыһын тиэйэргэр аҕыйах кырыныыны онгорон эмиэ сүүйэҕин. Онтон отун хаачы-стыбата быыан ордук буолара туох да мөккүөрэ суох. Улахан ордуга онно сытар.

Онон „тоноордор" ньымаларын туһанан от хаачыстыбатын тупсара сатыырга кыһалыаҕыт!

КООПЕРАТИВ ТӨҺҮҮ ҮЛЭҺИТТЭРЭ

ЭКОНОМИСТ – В.М. ЯДРИХИНСКАЙ

Владимир Михайлович 1963 с. Мыҥдаҕаайыта 7 оҕолоох Анна Михайловна, Михаил Христофорович Ядрихинскайдарта 7-с оҕонон торообутэ. Ийэтэ кини 4 саастаҕар олохтон барбыта. Оҥго оскуоланы 1981 с. Чурапчыта бүтэрэн баран, биир сыл Болугурга суban сүөһү көрүүтүгэр үлэлээбитэ. Ол кэннитэн Дьокуускайга тыа хаһаайыстыбатын техникумун бүтэрэн, зоотехник идэтин ылан, үлэтин Карл Маркс совхуос Бахсы отделениетыгар биригэдьиириттэн саҕалаабыта. Онно 5 сыл үлэлээн баран, 1989-2000 сс. Арыылаахха отделение управляющайынан, пэһиилиэк баҥыыпытынан үлэлээбитэ.

2000-2005 сс. Чурапчы улууһун дьаһалтатын дьыалаларын управляющайынан, экономика отделын специалиһынан таһаарыылаахтык үлэ-лээбитэ.

Ити үлэлии сылдьан, кэтэхтэн үөрэнэн 2000 с. Хабаровскайдаары госсулуус-ба академиятын бүтэрбитэ.

2005-2011сс. Чурапчы улууһун тыатын хаһаайыстыбатын управлениетын начальника. 2011-2013 сс. ТХМ специалист. 2013 с. сэтинньи ыйыттан "Чурапчы" ТХПК экономиһа.

Владимир Михайлович СР тыатын хаһаайыстыбатын туйуна, 1987с. Чурапчы ороҕуотун бастыҥ биригэдьиирэ, 2008с. СР ТХМ бастыҥ тыа хаһаайыстыбатын управлениетын начальниктэрин аттарын ылбыта.

РАСЧЕТНАЙ БУХГАЛТЕР – А.С. ГОРОДЕЦКАЯ

Анисия Семеновна 2 үрдүк үөрэхтээх. 1993 с. Улан Үдэтээҕи тыа хаһаайыстыбатын институтун бүтэрэн, зоотехник идэтин ылбыта. Онтон кэлин үлэлии сылдьан кэтэхтэн Дьокуускайга тыа хаһаайыстыбатын академиятыгар үөрэнэн, финансист-бухгалтер идэтин баһылаабыта. Онтон 2001 с. "Чурапчы" ТХПК технологыынан, 2006 с. расчетнай бухгалтерынан ситиһиилээхтик үлэлиир. Кини аҕата Семен Егорович Федосеев торут Хоптоҕо Дириҥнэн олохтоохо, оскуола учуутала этэ. Ийэтэ Ульяна Гавриловна Луковцева эмиэ учуутал идэлээх, Таатта Баайаҕатыттан торуттээх. Анисия 1967 с. дьоно быстах кэмнэ Таатта Чоркоөөр олорор кэмнэриттэр 5 оҕотон 4-с оҕонон торообутэ. Онтон оҕо уонна оскуолатаҕы сыллара барыта Дириҥнэ аастыта. Оскуоланы 1985 с. бүтэрэн баран, биир сыл совхуоска үлэлээбитэ.

Анисия Семеновна кэргэнэ сетевой участок монтера А.Г. Городецкай 2005 с. оһолго түбэһэн олуоҕуттэн, 4 уол оҕотун бэйэтэ иитэн улаатыппарда. Олортон 2 улахана үлэһиттэр, биир оскуоланы быйыл бүтэрдэ, кыра уол 10 саастаах.

БУХГАЛТЕР – Д.Н. СЛЕПЦОВА

Дария Николаевна 1957 с. Сылаатта Н.З. Макаров, А.С. Дьячковская 6 оҕолоох дьиэ кэргэнтэ 2-с оҕонон торообутэ. 1974 с. Сылаат орто оскуолатын бүтэрэн баран, хас да сыл совхуоска үлэлээбитэ. Онтон Дьокуускайга тыа хаһаайыстыбатын институтуттар зоотехник идэлиэр үөрэнэ сылдьыыбыта, 1991 с. тыа хаһаайыстыбатын техникумун бүтэрэн, бухгалтер идэтин ылан, бастаан "Чурапчы" совхуоска үлэтин саҕалаабыта. Онтон совхуос ыһыллыыҥыттан 1993-2002 сс. "Мыҥдаҕаайы" ТХПК бухгалтерынан үлэлээбитэ.

2003 с. "Чурапчы" кооперативка батарыы (реализация) бухгалтерынан бэриниилээхтик үлэлэн кооператив барыта эрилгэлэри кытта ылар-биэрэр учуотун ыытар.

Дария Николаевна кэргэннээх, биир кыыс оҕолоох, 2013 с. кинигэҕэ "Тыа хаһаайыстыбатын туйуна" аат ингэриллибитэ.

КАССИР – Н.И. ИВАНОВА

Надежда Ивановна "Чурапчы" ТХПК-ҕа 2001 сылга үлэҕэ киириэҕиттэн солбуллубат кассирынан 14-с сылын кооператив үбүн-харчытын бэрийэн эҥкилэ суох үлэлиир.

Кини 4 оҕолоох Иван, Устиньа Ивановтар дьиэ кэргэттэриттэр 1970 с. бүтэһик оҕонон торообутэ. Чурапчы орто оскуолатын 1987 с. бүтэрэн баран, 3 сыл райпоҕа, 10 сыл олох-дьаһах комбинатыгар араас үлэлэргэ үлэлээбитэ. Кэтэхтэн үөрэнэн, Дьокуускайдааҕы тыа хаһаайыстыбатын техникумун бүтэрбит.

Надежда Ивановна бэриниилээх үлэтин иһин кооператив 15 сыллаах үбүлүйүнэн 2012 с. СР Государственнай Мунньаҕын - Ил Түмэн Бочуотунай грамотатыттан наҕараадаламмыт. 10 саастаах биир уол оҕолоох.

БУХГАЛТЕР–А.М. ПЕТУХОВА

Анна Михайловна 1984 с. Уус-Алдан Бороҕонтуттар 2 оҕолоох Михаил Пантелеймонович, Любовь Прокопьевна Петуховтар дьиэ кэргэттэриттэр бастакы оҕонон күн сирин көрбүтэ.

2002 с. Мүрү 1-кы №-дээх оскуолатын бүтэрбитэ. 2008 с. Дьокуускайга финансовай-экономическай колледжы бүтэрэн, бухгалтер идэтин ылбыта. Онтон 2 сыл Бороҕонтго кыра тэриллэҕэ бухгалтерааан баран, 2010 сыл ахсынньы 1 күнүттэн "Чурапчы" ТХПК-ҕа производство бухгалтерынан үлэлиир, биир саҥын аастыт уол оҕолоох.

БУХГАЛТЕР–А.Е. БАШАРИН

Анатолий 1992 с. Чурапчыта торообутэ. Аҕата Егор Николаевич ОДьКХ үлэһитэ, ийэтэ Саргылана Васильевна үөрэх управлениетыттар социальнай педагогунан үлэлиир. 2 оҕолоохтор. Толя кыралара. Кини 2009 с. Чурапчы гимназиятын үөрэнэн бүтэрэн баран, 2009-2011 сс. Дьокуускайга финансовай-экономическай колледжка үөрэнэн бухгалтер идэтин ылбыт. Ол кэннитэн биир сыл армияҕа сулууспалаан баран, 2012 с. аттыныыгыттан "Чурапчы" кооперативка производство бухгалтерынан үлэлиир.

ДЬИКТИ БАКТЕРИЯЛАР

Куруссаҕа

Чурапчы нэһилиэгин олохтоохо П.А. Охлопков кыһынын ыаллартан куруусса хомуйан иитэрин туһунан суруйан турабын. Онно кини урукку оттугэр куруссаларын сааҕын күннэ иккитэ ыраастыыр, тимир оһоҕу оттор эбит. Хотонун сыта-сымара ыныырык буолан таҥаска-сапка, баттахха, эккэр ингэн куруутун ааҕыллыйа сылдьара үһү. Онтон быыырыын кыһын биир киилэ анал кытай бактериятын булан, куруссаларын кидиэккэлэрин аннытар ыспыта кыра даҕаны сыт суох буолбут, саахтарын нэдиэлэҕэ бириэ кыратык коҕүрэтэр, ол бактериялара оссо хотонун сылытар буолан оһоҕун таһааран кэбиспит, куруссалар сымыыттыыллара быдан элбэхтик. Онон Прокопий Анатольевич бу бактериялары, этэргэ дылы, уу иһэ-иһэ хайдыыр.

Сибиинньэҕэ

Оттон Бүлүү Дьоккөнүгэр эт онтоһуутунан дьарыктанар „Сиккиэр" б/х баһыльыта Иван Иванович Иванов 80-са сибиинньэни тутарыгар эмиэ 5 кг бактериялары ыыпан тутубут. Иннэ гынан саах күрдьүбэт буолбут, туох даҕаны сыт-сымар суох, хотон урут сиик бөҕө буолара билигин кууран, итийэн хаалбыт, сибиинньэлэрэ ыпыраастар, торуохтэрэ элбэхтик. Онон хайдыырыттан эмиэ соло бүлбат буолбут.

Ыһах сүөһүгэ

Аны туран, бу бактериялары ыһах сүөһү ноһуомун ыраастыырга эмиэ туталлар үһү. Сүөһү турар хотонун муостата цемент эбэтэр сиик курдат барбат, холобур туолунан интин сабыылаах буолуохтаах. 1 кг бактерия 10-15 км иэнтэ тийиэр. Ону туттуу технологията судургутук суруйдахха маннык эбит.

Итэ 1 кг бактерияны 1:5 кээмэйинэн сэлиэһинэй мээккэ бурдукка булкуйаҕын. Ол онтоһуллубут маассаны 10-нуу см буола-буола тэлгэтиллэр (кутуллар) соломо эбэтэр этиилкэ үрдүгэр ыһаҕын. Онтуг халыҥа 50 см чараас буолуо суохтаах диэбиттэр. Ол кэнниттэн сүөһүлэрбин киллэрэн, туҥа ыыпан кэбиһэҕин. Ол бактериялар бэйэлэрэ эбиллэн үөскээн, сүөһү хойуутун-убаҕаһын „сиэн" суох онороллорун, сиигин көтүгэллэрин таһынан оссо олус элбэх итиини биэрэллэр уонна хотон сылын торут суох онороллор үһү. Тэлгэлиит маассаны (подстилкаҥ) аллараа өттө +60 кыраадыска диэри тийиҥэҕинэ уу кутан сойутуохтааххын. Онтон үрдээтэҕинэ бактерияларын сыыйа өлөн бараллар. Подстилка үөһэ өттүн сылаана +35+45 кыраадыстан, сиигэ 70%-тан улаатыа суохтаах. Хотон үчүгэй вентиляциялаах буолуохтаах диэбиттэр. Тэлгэхтэрэ маҥнайгы ыйга 3-5 хоно-хоно көбүтүллэн, эргитиллэн биэрэн ыһыгэхтээх. Онторон таһаараллары (переработкалыыллара) быгаардаҕына, бактериялар булкаданыктарын кыратык эбэн бэриллиэхтээх.

Бу көрдөбүллэри тутустахына 3 сыл устата хотонун сааҕын күрдьүбэккин, таһаарбаккын, ол-бу ТСН-ҥа, хочуолунайга, итиҥиигэ наадыйбаккын, сыт суох буолар, сүөһүлэрин туруктара тупсар, эбиллиилэрэ улаатар диэбиттэр.

Бу технологияны соҕуруулуу-илин Азия судаарыстыбаларыгар туттубуттара ыраатыт. Мин саныахпар, биһиги даҕаны Сахабыт сиригэр барсыан сөп эбит. Ордук баайыыта суох иитиллэр субан, ыччат сүөһүгэ. Ким интэриэһиргээбит **8-914-277-90-92** төлөпүөнүгэ эрийэн билсиэххитин сөп.

ХАЙДАХ 3 МӨҺӨӨҔҮ ТӨЛӨӨН, 100 ТЫҺ. СОЛК. ЭБИИ ДОХУОТУ КИЛЛЭРИЭХХЭ СӨБҮЙ?

// ЭБЭТЭР ПЛЕМЕННОЙ ҮЛЭ ТУҺУНАН//

Сүөһүттэн элбэх бородууксуйаны ылыы кини боруодатыттан улахан тутулуктааҕа биллэр. СР Президенэ Е.А. Борисов 2013с. атырдьах ыйын 16 күнүнээҕи 2016 №-дээх уураах ыанар ыһах 70%-тан итэҕэһэ суоҕун искусственнай сиэмэлээһининэн хабар туһунан сорук туруорбута.

Онон 2014 сылга биһиги улууска 6300 ыһаҕы искусственнайдык буоһатарга быыаан түспүт. Билиигги турутунан 3492 ыһах сиэмэлэнэн быыаан 55%-на туолан иһэр, 45 осеменатор үлэлиир.

Быйыл биһиги улууска Воронежскай уобаластан сылга 6000 кг үүтү биэрэри хааччыйар Корсик, Омулет диэн үрдүк хаанналаах оҕустар сиэмэлэрэ кэлбит.

Ону суоттуоххайыҥ. Төрдө-ууһа биллибэт коннөрү борооску, тыһаҕас оҕустартан сабыллыбыт ыһахтартан биһиги усулуобуйабытыгар биир ыһахтан 1500 кг үүттэн ордуту ыаҕаллыт буолуо. Оттон ол ыһахтары итти племоҕустар сиэмэлэринэн буоһаттахха, тэҥ усулуобуйаҕа 2000 кг үүтү таах биэриэхтэрэ диэн специалистар этэллэр. Ол аата 500 кг үүтүнэн сылга элбэх. Ону харчыгынан биир киилэ үүт тутталлар сыанатын ордотунан (сайыныгы аахсан) 25 солкуобайынан аахтахха, сылга 12500 солк. ордуту ылаҕын. Бу ыһаҕы 8 сыл устата ыытаххына 100000 солк. эбии дохуоту киллэрэҕин. Хайдаҕый?

Аны туран, оҕус ньирэйи ылыаҕыҥ. Коннөрү оҕустан сабыллан торообут оҕус ньирэй тыһаҕаһыгар тийиэн сиэмэ оҕотунаҕар ыраас этин ыйааһына кыратта 30 кг кыра буолуо. Ону киилэтин 250 солк. атыылаатахха 7500 солк. барыһыран тахсаҕын. Итти барыта баара-суоҕа 300 солк. биир ыһаххын сиэмэлэппитиҥ түмүтэр. Онон сиэмэлэтии төгүрүччү барыстааҕа костон турар.

Убаастабыллаах сүөһү иитиитинэн дьарыктанар кэтэх ыаллар, ордук бааһынай хаһаайыстыбалар!

Кытаатан ыһахтаргытын искусственнай сиэмэлээһининэн хаптара сатаан! "Кэччэгэй иккитэ төлүүр" диэн өс хоһоонун өйдөөн!

2014 СЫЛ 7 ЫЙЫНАН УЛУУСКА ҮҮТ СОҔОТУОПКАТЫН ТУРУГА

№	Нэһилиэктэр	2014 с. былаан	2014 с. 7 ыйа			Былаан туолуутун %-на	Миэстэ
			Былаан	туолла	2013		
1.	Алаҕар	282,0	136,7	167,0	130,0	122,2	6
2.	Бахсы	352,0	170,8	180,6	165,5	105,7	9
3.	Болтоҥо	274,0	133,0	79,8	103,5	60,0	16
4.	Болугур	553,0	268,2	217,0	224,9	80,9	13
5.	Арыылаах	321,0	155,7	196,2	178,3	126,0	5
6.	Кытаанах	281,0	136,3	165,6	152,7	121,5	7
7.	Мүгүдай	355,0	172,1	173,0	148,8	100,5	10
8.	Одьулуун	523,0	253,7	248,1	280,8	97,8	11
9.	Соловьев	546,0	264,8	359,2	399,9	135,6	2
10.	Сылан	772,0	374,5	301,1	224,5	80,4	15
11.	Төлөй	207,0	100,3	142,6	134,7	142,2	1
12.	Хадаар	311,0	150,9	190,3	176,5	126,1	4
13.	Хатылы	349,0	169,4	136,2	134,6	80,4	14
14.	Хайахсыт	244,0	118,4	155,1	144,9	131,0	3
15.	Хоптоҕо	669,0	324,6	263,9	311,2	81,3	12
16.	Чакыр	494,0	239,6	287,9	265,2	120,2	8
17.	Чурапчы	367,0	178,0	88,2	98,0	49,6	17
	Уопсайа:	**6900**	**3347,0**	**3351,8**	**3274,0**	**100,1**	
			+4,8		**+77,8**		

З.И. ИЛЛАРИОНОВА, соҕотуопка бухгалтера.

ТЭТТИК СОНУННАР

1. "ЧУРАПЧЫ" КООПЕРАТИВ – ОДЬУЛУУННАРГА!

- Одьулуун алдьархайыгар хонтуора үлэһиттэрэ онно үлэлиир бэйэлэрин 5 үлэһиттэриэр 100 тыһ. солк. хомуйан биэрдилэр.

- Кооператив уота барбыттарга 15 помпаны, 10 кыра газовай оһохтору булан биэрдэ, уота барбыттарга бастакы күннэргэ ыраас уунан босхо, онтон кэлин сыанатын аҥарыгар атыыны тэрийдэ.

- Профком председателэ Д.Д. Ноев салайааччылаах 6 эр киһи улаханнык уота барбыт И.Н. Парфеновка тахсан субуотунньуунан дьиэтин муостатын, оһоҕун котүрэн, булуһун балараанын баһан биэрдилэр.

2. БААҺЫНАЙДАР ЫҢЫРЫЫЛАРА.

Улуус бааһынайларын ассоциацията уонна "Чурапчы" кооператив бырабыылаанньата сүбэлэһэн баран Одьулуун иэдээнигэр улахан "Азаана", "Олокоос", "Дьоһогой", "Чакыр", "Тоох", "Саҥа олох", "Кырымах", "Кытгайбаг", "Тура", "Чараг", ИП Дьячковскай, "Колуйэ", "Дулҕалаах", "Куолас" хаһаайыстыбаларыттан 5-тии тыһ., аныгыскы биирдии, барыта 200 тыһ. солк. үүт харчыгыттан туран сотору кэминэн тиэрдэргэ диэн быһаардылар уонна ыыгырдылар.

3. СИБИЭҺЭЙ ЭТИ – АТЫЫГА!

Кооператив от ыйыгар 6 байтаһын герофорд боруода уонна 10-са сүөһүнү биирдиилээн хаһаайыстыбалартан туран, мехбуойунаҕа астаан-үөлүгэн маҕаһыыннарга таһаарда.

4. ОСЕМЕНАТОРДАР КУОНКУРУСТАРА.

От ыйын 24-25 күннэригэр Дьокуускайга "Сахаплемхолбоһук" базыытар 19-с республикатааҕы темник-осеменаторлар куонкурустара ыытылынна. Барыта 11 улуустан 40 киһи кыттынна. Биһиги улуустан Хадаартан 23 сыл ыстаастаах А.Д. Дьячковская уонна Бахсыттан 5 сыл үлэлээбит М.Д. Федорова үчүгэйдик кыттан анал бириистэргэ тиистиилэр, уопутарын хаҥатыылар. Бу куонкуруска Москваттан Россия ТХМ сүөһүнү иитиигэ департаментын салайааччыта В.В. Либанов "Московское" ААУо дириэктэрэ А.Н. Ермилов кыттан семинар оҥордулар, лекция аахтылар.

5. ДЬЭДЬЭНИ ТУТУУ САҔАЛАНАР.

Кооператив дьонтон дьэдьэн барыаннаатын 1 кг 1000 солк. соҕотуопкалыырын биллэрэр.

Сыныарыыны бэлэмнээтэ Иван ПОНОМАРЕВ.